

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пламен Александров Панайотов

относно дисертационния труд на тема **„Престъпления с наркотични вещества и прекурсори”** от Мирослава Борисова Манолова за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, специалност Наказателно право

1. Кандидат за придобиване на образователната и научна степен „доктор” е Мирослава Борисова Манолова, магистър по право на СУ „Св. Кл. Охридски” от 1995 г. В периода 2000-2009 г. последователно е избрана за асистент, старши асистент и главен асистент в катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Като преподавател успешно води семинарни занятия и лекции по наказателно право. За това допринася и богатият ѝ практически опит. От м. юни 1997 г. до м. февруари 2000 г. е следовател в Столичната следствена служба. В периода 2005-2006 г. работи като главен юрисконсулт в Министерството на културата, а от м. септември 2006 г. е съветник в дирекция „Законодателна дейност“ на Народното събрание. В експертната и консултантската си дейност докторантката е подпомогнала подготовката и оценката на множество законопроекти в различни области на правото. През петнадесетте години работа в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ гл. ас. Мирослава Манолова се утвърди както сред преподавателите, така и сред студентите с отличните си професионални и колегиални качества.

2. Представената дисертация на тема **„Престъпления с наркотични вещества и прекурсори”** е в обем от 230 страници, включително съдържанието и справката за използваната литература. Трудът се

характеризира със структура, включваща увод, три глави и заключение.

В увода докторантката обособява основните видове престъпления, свързани с наркотични вещества и сред тях тези, насочени срещу режима на наркотичните вещества. Последните именно предопределят основния предмет на изследването, както и неговата структура. Посочените престъпления авторът систематизира в две основни групи. Критерий за разграничаването им е естеството на съответното поведение и в тази връзка – обществената му опасност. В едната група са незаконното производство, придобиване, разпространение, държане и пренасяне през границата на страната на наркотици и прекурсори /същински наркопрестъпления/. А в другата група – посегателствата, свързани с улесняване на употребата на наркотични вещества; нарушаването на правилата за производство, придобиване, пазене, отчитане, отпускане, превозване или пренасяне на наркотици от лице, което има право да ги извършва; както и незаконното засяване и отглеждане на наркотични растения /с. 1-4/.

Изложението по първата глава е посветено на основните въпроси, свързани, от една страна, с историята на употребата и разпространението на наркотиците. Според известните източници те са част от човешката история вече повече от 10 000 години /с. 6-14/. От друга страна, се проследява развитието на наказателноправната уредба на престъпленията с наркотични вещества и прекурсори. Анализирани са източниците ѝ с оглед на трите основни правопорядъка, имащи значение за наказателното правоприлагане у нас – международното право, правото на Европейския съюз и националното право. За международното право това са Единната конвенция по упойващите вещества от 1961 г., изменена с Протокола от 1972 г. ; Конвенцията за психотропните вещества от 1971 г. и Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988 г. /с. 15-31/. За правото на Европейския съюз от основно

значение е Рамковото решение 2004/757/ПВР на Съвета от 25 октомври 2004 г. за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици. Отделено е необходимото внимание и на множество други нормативни актове на ЕС, които са от значение за разглежданата област /с. 31-37/. Изясняването на режима на наркотичните вещества и прекурсорите според посочените нормативни актове не е самоцелно. Впоследствие то служи за достигане до убедителни изводи относно това дали и в каква степен са съобразени задължителните стандарти според правото на ЕС и на международното право в националното ни право. Разглеждането на развитието на самата национална наказателноправна уредба на престъпленията с наркотични вещества и прекурсори според докторантката предполага обособяването на четири периода: преди 1968 г., 1968-2000 г., 2000-2006 г. и след 2006 г. По този начин най-ясно се онагледява непоследователния нормотворчески подход на българския законодател с оглед на вида и съдържанието на наказателноправната закрила срещу разглежданите посегателства /с. 50/.

Втората глава е посветена на т. нар. същински наркопрестъпления – обособените по-горе като първа група престъпления, насочени срещу режима на наркотичните вещества. Най-напред тук са разгледани особеностите на съставите на престъпления по чл. 354а от НК. От една страна това са съставите на престъпления с наркотични вещества и техни аналози. При една част от тях е характерно, че наркотичните вещества и техните аналози са предназначени или са предмет на разпространение. При другата част те не са предназначени за разпространение /с. 51 и сл., с. 94 и сл./. От друга страна това са съставите на престъпления с прекурсори, материали и съоръжения за производството на наркотични вещества /с. 99 и сл./ По-нататък изследването е посветено на организирането, ръководенето, финансирането и участието в организирана престъпна група

за отглеждане на наркотични растения или за добиване, производство или преработване на наркотични вещества по смисъла на чл. 354в, ал. 2 и 3 от НК. Специално внимание е отделено и на поощрителната норма по чл. 354а, ал. 4 от НК /с. 124 и сл./. Накрая по тази глава е разгледана контрабандата на наркотични вещества и прекурсори по чл. 242, ал. 2 и 3 от НК. Анализирани са и особеностите на приготвянето към това престъпление по чл. 242, ал. 9 от НК.

Изложението по третата глава е посветено на обособените по-горе като втора група престъпления, насочени срещу режима на наркотичните вещества. На първо място тук са изяснени особеностите на престъпленията, свързани с употребата на наркотични вещества по чл. 354б, ал. 1-4 от НК. Тези престъпления са съпоставени със сходни на тях форми на престъпна дейност - по чл. 127, ал. 1 и 2, чл. 155, ал. 1 и 4 от НК /с. 160 и сл./. Второ, очертани са особеностите на престъпленията, свързани с нарушаване на установените правила за извършване на дейности с наркотични вещества от лице, което има право да ги извършва. Системно и задълбочено са разгледани множеството правила от извъннаказателното законодателство, познаването на които е предпоставка за правилната квалификация на деянията по чл. 354а, ал. 4 от НК /с. 185 и сл./, както и на тези по чл. 354б, ал. 5 от НК /с. 194 и сл./. Трето, отделено е необходимото внимание на засяването и отглеждането на наркотични растения като престъпление по чл. 354в, ал. 1 и 5 от НК /с. 202 и сл./.

В заключението на дисертационния труд докторантката систематизира основните изводи от осъщественото изследване и обобщава своите предложения *de lege ferenda* /с. 217-222/.

По темата на дисертационния труд Мирослава Манолова е автор на две публикации в авторитетни научни издания.

3. Основното достойнство на рецензирания труд е в комплексния характер на осъщественото изследване и в достигнатите на тази база

обосновани изводи и обобщения. Диференцирано и същевременно съпоставително са разгледани основните нормативни източници, имащи за предмет разглежданата материя. Анализът и достигнатите изводи се основават на тълкуването на разпоредби от националното право, международното право и правото на ЕС. Съчетаното използване на историческия наред с правнологическия метод на изследване позволява на докторантката да изясни и особеностите в развитието на разглежданата правна уредба. Така закономерно тя стига в заключителната част на изследването до обобщението, че у нас липсва последователна, разумна и устойчива политика в разглежданата област. Посочва и пътя, по който би могла да се създаде една балансирана и ефективна политика по отношение на посегателствата с наркотични вещества и прекурсори. Такава политика предполага използването на достиженията не само на наказателното право, но и на медицината, на криминологията, както и на други социални науки. По този начин разглежданите обществени отношения могат да бъдат изяснени задълбочено и системно. Това от своя страна ще позволи убедително да се прецени кои от тях се нуждаят от наказателноправна закрила, а за тези от тях, които се нуждаят от такава – в каква степен е необходимо да бъде използвана наказателната репресия. Аргументирано се застъпва разбирането, че в редица случаи е необходимо нейното ограничаване /с. 193-194; с.217-219/.

Дисертацията се характеризира и с конкретни приноси моменти, част от които са следните:

- изследването позволява да се осмисли значимостта на един от хилядолетните проблеми на човечеството – ползването на наркотични вещества в бита, при религиозни обреди и в медицината. Проблем, който не е ограничен както от времеви, така и от териториални граници /с. 5-6/;

- изяснени са особеностите на основните видове наркотични вещества и растения: коноп, халюциногени, опиумен мак /опиум, морфин, хероин/, кокаин /с. 6 и сл./;

- разгледани са различни нормативни решения и се аргументира личната позиция на автора по щекотливия въпрос: необходимо ли е да се санкционират като престъпление закупуването, държането и култивирането на наркотични вещества за лична употреба /с. 21, с. 33, с. 46 и сл., с. 66 и сл., с. 96-97/;

- очертани са новите тенденции в политиката на редица държави по отношение на употребата и държането на наркотични вещества, включително и за лично ползване /с. 30-31/;

- анализирани са редица неудачни, противоречиви законодателни решения в хода на развитие на националната уредба на престъпленията с наркотични вещества и прекурсори /с. 38 и сл., с. 199-200/;

- изяснена е системата на престъпленията срещу режима на наркотичните вещества и прекурсорите. /с. 1-4, с. 51, с. 156 /;

- достигнати са важни от теоретична и практическа гледна точка изводи в хода на тълкуването на редица разпоредби от НК: чл. 354а, ал. 1; чл. 354б, ал. 1, ал. 2 и ал. 5; 354в, ал. 1 и др. /с. 55 и сл., с. 159-164; с. 170 и сл.; с. 200-201; с. 202-214/.

- специално следва да се подчертае значителното по своя обхват позоваване и анализиране на съдебната практика относно престъпленията с наркотични вещества и прекурсори – при това не само на ВКС, но и на апелативни, окръжни и районни съдилища. В редица случаи това води и до основателна критика /с. 63, с. 65-66, с. 69-70, с. 84-86, с. 215-216/;

- направени са обосновани предложения *de lege ferenda* /с. 60, с. 74, с. 77-78, с. 81, бел. 157, с. 90-91, с. 93, с. 96-97, с. 99-100, с. 117-121, с. 122-123, с. 131, с. 133-134, с. 141, с. 144-146, с. 153, с. 177, с. 198, с. 219-222/.

4. В представената за публична защита дисертация са съобразени онези критични бележки, отправени в рамките на предварителното обсъждане в Катедрата по наказателноправни науки на СУ „Св. Кл. Охридски”, които са в съответствие с тезите на автора. Понастоящем могат да бъдат посочени някои допълнителни бележки, които Мирослава Манолова би могла да вземе предвид, ако счита, че ще допринесат за усъвършенстване на дисертационния труд във връзка с неговото отпечатване:

- от прецизиране се нуждае изложението относно обема на понятието „наркотрафик в т. см. на думата” /с. 3, с. 138, с. 184/;

- би могло да се прецизира изложението относно наказуемото приготвяне по чл. 356а от НК /с. 59, с. 64, с. 116/;

- от уточняване и доизясняване се нуждае изложението относно чл. 354а, ал. 4 от НК /отм./ - с. 91.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че предложеният дисертационен труд отговаря на изискванията, посочени в чл. 6, ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което на основание чл. 10, ал. 1 от същия закон давам положително заключение и предлагам да бъде присъдена на гл. ас. Мирослава Борисова Манолова образователната и научна степен „доктор”.

гр. София
август 2014 г.

Рецензент:

/проф. д-р Пламен Панайотов/